

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 39. ANULU XX.

Sabiuu, in 1426 Main 1872.

Telegrafulu ese de doue ori pre septemana: Duminica si Joi'a. — Prenumeratiunea se face in Sabiuu la espeditura foiei pre afara la c. r. poste cu bani gat'a prin scrisori francate, adresate catre espeditura. Pretulu prenumeratiunei pentru Sabiuu este pre anu 7 fl. v. a. car pre o jumetate de anu 3 fl. 50. Pen-

tru celelalte parti ale Transilvanie si pentru provinciile din Monarchia pre anu anu o u. ora pre o jumetate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. si tieri streine pre anu 12 1/2 anu 6 fl. Inseratele se platescu pentru intai'a ora cu 7 cr. sirulu, pentru a doua ora cu 5 1/2 cr. si pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Sinodulu archidiececanu.

Siedinti'a a IX-a,

tienuta in 1-a Maiu 1872 sub presiedinti'a P. Archimandritu si Vicariu archiepiscopescu Nicolau P o p e a.

Mai intaiu se cetegu protocoalele siedintieloru a VI-a, VII-a si VIII-a si se autentica.

Presidulu presentéza sinodulu a) o rogare a comuneloru bis, Zlatna, Valea-Dosului Tranpoel, Vultori, Galatiu, Fenesiu si Presac'a pentru arondarea loru la protopopiatulu Zlatna de josu. — Se transpune Consistoriulu. — b) O petitiune a pretiloru din comun'a E'opat'ku privitoare la imbunatatirea starei loru preotiesci. — Se transpune consistoriulu.

Dlu Patiti'a face o interpelatiune in o cauza a parohiei Certegie din protopopiatulu Zlatnei de susu.

La ordinea dilei se pune raportulu comisiunei scolare. Referintele comisiunei Dr. Mesota cetindu raportulu face in numele comisiunei urmatoarea propunere: In raportulu despre scolele populare s'au observatu ore-cari defectuositati, de ore-ce nu s'a raportatu despre tote 1092 comune ale Archidiecesei nostre, ci numai despre 839; de aceea comisiunea propune 1) ca sa se indrumeze consistoriulu a cere dela inspectoratele districtuale de scola date mai acurate si mai detaliate dupa tabele mai corespunditoare; avendu a se p'atrece intre copii scoleloru poporali si scolarii din scolele normale capitale. 2) In privinti'a invetiamentulu pentru adulti se propune a se aprob'a pasii Consistoriulu de a cere dela inaltulu ministeriu de culte si instructiune remuneratiuni din cuth'a statulu pentru barbati cari s'au distinsu in instructiunea adultilor; iera pre de alta parte sa se invite consistoriulu a provoca tote inspectoratele districtuale a i'grigi de deshiderea scoleloru de adulti prin tote comunele si la sinodulu prossimu a ascerne unu conspectu mai detaliatu despre scolele de adulti, insemandu anume etatea adultilor. 3) Cu privire la esamenele de calificatiune a invetiatorilor si profesorilor Consistoriulu sa elaboreze unu regulamentu provisoriu, care sa-lu si puna in lucrare in anulu acest'a; iera la sinodulu prossimu sa-lu asserna spre revisiune si aprobare. Totu-odata sa se ascerna la acest'a si unu conspectu despre invetiatorii si profesorii din Archidieceasa cari au decretate de denumire definitiva si cari sunt numai provisorice. 4) Cu privinti'a la scolele nostre confessionale, admonate pentru prim'a data de inaltulu regimu, 134 la numeru, de ore-ce aceste au fostu admonate mai cu s'ema pentru defectuositatea edificieloru scolare si a midiloceloru de invetiamentu si de ore-ce cele mai multe din comunele admonate suntu din caus'a seraciei puse in imposibilitate de a-si adapt'a scolele dupa cerintele legei scolare din midilocelul proprie, propune comisiunea ca sa se invite Consistoriulu ca, aretandu numerulu comuneloru lipsite sa cera dela inaltulu ministeriu regescu in numele sinodulu o subventiune cumulativa pentru ajutorarea scoleloru serace din subventiunea statulu notata pentru invetiamentulu poporalu. 5) In catu pentru regulamentulu de organizare provisorica a invetiamentulu poporale comisiunea se alatura la parerea consistoriulu ca adeca sa se amane darea opiniei din partea consistoriulu pentru sinodulu prossimu. 6) In privinti'a cartiloru scolare se propune ca Consistoriulu pana la sinodulu prossimu sa compuna o consemnare, in carea sa se arate: a) care carti scolare sunt recomandabile b) care trebuie emendate si in ce consta defectuositatea loru c) care trebuie delaturate d) ce carti noue scolare sunt necesarie, indicandu totu-odata si modalitatea, dupa carea s'aru potea mai usioru provedea scolele nostre cu carti bune 7)

Observandu-se ca in raportulu Consistoriulu neco urma despre visitarea scoleloru nostre confessionale propune, ca Consistoriulu sa efectueasca acest'a visitatiune prin referentulu senatulu scoticu seu prin alti asesori scol. in districtele unde se va afla mai mare necesitate. 8) In fine vedendu ca nu se face in raportulu Consistoriulu nici o amintire despre scolele granitieresci sa se invite Consistoriulu a raporta in sinodulu prossimu despre starea acestoru-feliu de scole.

La desbaterea generale, asupr'a propunerei comisiunei scol. care se deschide, iau parte deputatii Nemesiu, Macelariu, Dr. Glodariu, Braniu; si dupa ce din partea presidulu s'au datu deslucrile necesarie despre acea impregiurare ca consistoriulu au purcesu la proiectulu seu din punctu de vedere stensu alu legei, mai vorbindu dupa aceste deputatii Dr. Pecurariu si Siandru si incheiandu-se desbaterea generale se deschide cea speciale asupr'a punctulu I, din propunerea comisiunei, care fara desbatere se primesce. De asemenea se primescu fara desbatere si punctulu 2 si 3 — Dupa primirea acestoru face p. Z. Boiu urmatoarea propunere: Consistoriulu archidiececanu se incheia a lua mesurile de tipsa ca sectiunea pedagogica a institutulu Archidiececanu sa se amplifice anesuratu recerintieloru tempulu si ale sciintei si a raporta sinodulu prossimu despre cele intreprinse; care propunere punendu-se la votu se si primesce. Dupa aceste urmeza la ordine propunerea a 5 si 6 a comisiunei cari de asemenea se primescu fara discussiune.

Presidulu la 12 ore intrerumpe siedinti'a si postesco pre sinodu ca acela si in corpore sa se presenteze la Escelenti'a Sea; despre ce deja amu raportatu (vedi nr. „Tel. Rom.“ 36).

Suspendu-se siedinti'a presidulu pune la ordinea dilei continuarea raportulu comisiunei. Si propunerile 7 si 8 ale comisiunei se primescu intocmai fara vre-o discussiune.

Presidulu aduce la cunoscenti'a sinodulu cestiunea despre scolele granitieresci, care au facutu consistoriulu in anulu acest'a pedeci forte mari si au causatu lupte cu comitetulu administrativ alu fonduriloru granitieresci, care contra statuteloru intarite au vatematu caracterulu scoleloru nostre confessionale granitieresci si ca caus'a acest'a se afla spre decidere la inaltulu ministeriu reg. ung.

Presidulu pune la ordine propunerea dlui Nemesiu, pre care fiudu momentosa, o reproducemu si noi in plenum:

De ore-ce determinatiunea din § 27 din legea pentru aperarea patriei privitoare la eliberarea candidatilor de invetiatori dela servitiulu presentu practicu militaru se explica in § 54 alu instructiunei edate pentru efectuirea acestei legi intr'acolo ca numai acei candidati se pricepe cari se afla aplicati de invetiatorii ori celu putienu de suplenti si nu si candidati de pedagogia si de ore-ce prin acest'a mesura se impedece si inapoteza inflorirea institutulu nostru, se impedece invetiamentulu in scolele poporale, se invita consistoriulu archidiececanu a face pasulu cuviinciosu pentru modificarea acestei explicari a legi susu citate si pentru eliberarea dela servitiulu presentu alu eleviloru din institutulu pedagogicu ca candidati de invetiatori. — Acest'a propunere se primesce fara desbatere.

Urméza la ordine propunerea Dului Pecurariu: referat'a scolara sa se puna la dispositiunea consistoriulu ca acest'a sa insarcineze cu ec'est'a pre celu mai aptu din simlu cons. spre acelu lucru, dupa cum cere legea si natur'a lucrulu. La propunerea contra; vorbescu mai multi deputati parte pro parte acest'a punendu-se la votu — cade propunerea.

Deputatulu Ratiu propune, din cauza ca neintielegerile intre gr. or. si intre gr. cat. in comune mestecate e unlu dintre cele mai mari impede-

mente ale culturai si invetiamentulu, ca sinodulu sa insarcineze pre consistoriulu a pasi in afacerile scolari cu gr. catolicii la unu compromis pre bas'a reciprocitatiel. Propunerea acest'a se primesce.

Cu aceste se incheia siedinti'a. Dupa amédi se va tiené siedinti'a ultima a acestei sessiuni.

Unu cuventu la situatiunea nostra.

Avendu in vedere faptele ce au inceputu a se desvoluta dela 5—6 Maiu incóce si cari vedemu ca se desvoluta continuu, speramu ca nai'a natiunei a estu din nesuguranti'a in carea se ducea pana acum. Obligamentulu celu mai urgentu alu romaniloru inse este acum a nu mai schiopata sub nici unu pretestu, ci, pana nu se radica altu viforu politicu si mai periculosu de cum fu celu ce trecu preste capetelu nostre sa cantamu unu lmanu, in care sa ne asiguramu vieti'a nostra nationale.

Celu mai de aproape mijlocu de a ni dá o siguranti'a este consolidarea puteriloru nostre, cari sa conlucre indoitu si inimtu la sjungerea unei pusectiuni mai favorabili nationale in privinti'a politica si in tote privintiile recerate de o vieti'a nationale.

Acestu mijlocu datatoriu de siguranti'a este adeveratu celu mai aproape, pentru ca elu jace in periferi'a putintiei nostre. Elu inse, prin nisce intipuri, dupa cum le mai vedemu espresse ici si unde in o parte a pressei nostre, pute sa se indeparteze ca si inainte cu siése ani si sa ne smulga noue romaniloru cea mai acomodata ocaziune de a ne aduce la valóre de a areta lumel, influinti'a nostra binefacatori'a in afacerile patriei spre binele acestei si totu odata si spre alu romaniloru in speciale.

Deci pentru ori-care casu este de lipsa ca sa fimu mai mobili si de cum ne-amu aretatu pana acum vre-odata. Cuvintele au sa fia de aci incolo mai numai procento la faptele, la activitatea ce trebuie desvolutata. Nu va fi puu barbatu inteligente si de o inteligenti'a de ori-ce gradu, de prisosu la lucrulu ce-lu avemu dimaintea nostra. In cetati, in orasie, in sate, ori-unde si ori cati voru fi trebuie dupa mesura puteriloru sele sa se misce sa lucre. Si bine sa ia z'ema fia-cine, miscarea seu activitatea de care vorbimu nu are sa insemeze numai interesulu de a paralisá temerea, ca nu amu reesi nici cu catu speramu ca vomu reesi, ca aci este unu poporu, este o natiune demna de vieti'a, carea aru dorí sa-si manifesteze vieti'a, dara pentru acest'a trebuie ca sa aiba unu spaciu politicu mai largu, mai comod, unde se póta respira mai liberu, veniti cu toti din tote parti sa contribuimu dara la dobandirea acelu spaciu.

Dara puterile nationale? Acele continuandu-se a fi aplicate la ori-ce ocaziune in interesulu natiunei si alu patriei se intarescu si ceea ce nu au pututu esopera astadi esopera máne.

Ne cuprinde mirare de multe ori, cum de ómenii cari se provóca cu placere la strabunii nostri romani, cu tempu si fara de tempu, nu-si aducu aminte de istori'a desvolutarei statulu acelor'a, de luptele intre patricii si plebei. Ne cuprinde mirare, cum de din esperinti'a aceea ce ni-o pune inainte istori'a, ca o oglinda spre a invetiá din t'rens'a, nu se aplica la impregiurárele nostre, incatu este de a se aplica. Si acest'a nu pentru alta decatu pentru de a indemná la activitate, la lucrul tota natiunea nostra, dara nu sa o condemne la letargia si la immormentare de viia.

Noi avemu convingerea ca prob'a ce amu puté sa depunemu in fati'a stegeriloru futóre, aru esi in favóre nostra, pentru ca ea in casulu celu mai ren, aru face sa se simta puterea influintiiei nostre in cumpen'a patriei.

Dara pentru ori-care casu este de lipsa ca sa fimu mai mobili si de cum ni-omn aratatu pana acum vre-odata. Cuvintele au sa fia de aci incolo

